

Partnerská návštěva z Rheinbachu 7.5. – 11.5.2025

středa 7. května 1925.

Milí přátelé. I letos, když naši partneři z Rheinbachu přijeli k nám, jsem plná dojmů ze společně prožitých dnů a dovolím si podělit se o ně s vámi.

Já – Iva Harmonika a Andulka Benešová vyjíždíme jako předvoj do Lovosic, kde letos začíná setkání s našimi přáteli z Rheinbachu. V Lovosicích v hotelu ACTIVE STADIUM byla vybudována „základna“ pro naše výjezdy s bohatým programem.

Autobus s německými přáteli už byl na místě. Vzájemné vítání bylo srdečné a radostné.

Později k večeru přijeli ještě další členové šenovské části spolku.

Večerní posezení umožnilo popovídat si navzájem o životě v uplynulém roce, o rodinných událostech a dění v Rheinbachu i Kamenickém Šenově. Ale také o dění a situaci ve světě.

Tentokrát byla posledně jmenovaná témata vážná a velmi aktuální.

Týkala se jednak 80. výročí ukončení 2. světové války, ale také současné války na Ukrajině.

Hovořilo se o arogantnosti Putina agresivního Ruska, o utrpení ukrajinského lidu. Také o velké solidaritě napříč Evropou. Též o velké individuální pomoci, v našem případě seniorů, většinou o finančních a materiálních příspěvcích. Shodli jsme se, že je nutné uvědomovat si, jak je situace vážná, ale život jde dál a nesmíme dopustit, abychom podlehlí depresi.

K odlehčené náladě přispěl Ruda Focke se svojí kytarou. Zpívaly se české i německé písničky.

Krásně jsme si prožili píseň od Marlene Dietrich, Kde ty kytky jsou. Střídavě sloky se stejným významem česky a německy. Líbilo se nám to. Česká dívčí sekce dala tradiční taneček se zajíčky, kteří lákají společnost k zábavě. A bylo veselo, spát se šlo v pozdních hodinách.

čtvrtek 8. května

Tento den byl velmi náročný. Naším cílem byl Terezín s poznáním pevnosti Josefov, a také s prohlídkou Malé pevnosti.

Pevnost Josefov

Při prohlídce muzea v této pevnosti jsme získali mnoho informací o jejím vybudování, a také o jejím provozu a využití. Expozice je velmi názorná. Nabízí mnoho informačních panelů, fotografie, mapy. Také plány pevnosti, u kterých jsme si udělali představu o systému stavby.

Přehledný model dobývání pevnosti nám ujasnil, jakou měla pevnost funkci při případném obléhání nepřítelem. U obrovského modelu Terezína jako takového, jsem konečně pochopila, co náleží do prostoru města Terezín.

Pevnostní město Terezín nechal vybudovat císař Josef II. v letech 1780–1790.

Na počest své matky Marie Terezie je pojmenoval Theresienstadt.

Vojenská pevnost měla chránit severní hranici habsburské monarchie před vpády pruských vojsk. Opevněný komplex postavený na návrší bývalé vesnice Pless, se skládá ze dvou hlavních částí:

Hlavní pevnosti Josefov, kasárna a obrana (v rámci pevnosti byly vystavěny i civilní domy) a Malé pevnosti, která sloužila pouze armádě (centrum zásobování, pekárna, prádelna a další potřebná střediska pro udržení správného chodu armády, věznice).

Stavba trvala 10 let. Náklady byly cca. 12 milionů zlatých.

Nyní se pokusím laicky popsat některé zajímavosti. Odborníky prosím o shovívavost.

V 18. století se měnila koncepce obrany měst. Místo pevných **kamenných hradeb** se na strategických místech začaly budovat **pevnosti odolné novým způsobům obléhání nepřítelem**.

Hlavní obranné prvky pevnosti sestávají z valů, které jsou nasypány z hlíny a tvarovány dle potřeby. Tyto valy jsou následně zpevněny zdi, které jsou postaveny z cihel.

Poznámka: v Praze na Novém Světě nedaleko Hradčan můžeme vidět oba tyto obranné prvky. Kamennou hradbu z doby Karla IV. a hned vedle, z doby tereziánské, vysoké valy obezděné cihlami, dodnes s názvem Tereziánské hradby.

Tak už i Terezín je stavěn na tomto principu. Hliněný val je zevnitř vysypán sutí. Na obezdění bylo spotřebováno 400 milionů cihel. Cihly byly tenkrát nejlevnějším materiálem.

Důležité bylo spočítat, jaký úhel a tloušťku má mít v závislosti na výšce zeď valu, aby udržela množství hlíny za sebou, aby se při zásahu nezřítila nebo aby se na šikmé zdi zachytávalo co nejméně plevel.

Téměř 250 let již pevnost odolává, dnes ne obléhání, ale času.

Pevnost má tři linie, vnitřní, střední a vnější. Ze všech je vidět do krajiny.

Vnitřní je nejvyšší, a vnější je na úrovni okolního terénu. Ani jedna z linií se nepřekrývá, ze všech najednou se dá pálit na nepřítele, který je daleko v předpolí.

Pevnosti jsou obklopené bastiony, což je v té době také nový moderní prvek obrany.

V závislosti na rozloze pevnosti byl použit takový počet bastionů, který rozdělil opevnění na úseky optimální délky. Tím se dostáváme ke tvaru pevnosti Terezín, kde bylo vzhledem k její rozloze použito **osm bastionů**.

Ostrý pětiboký **bastion**, který se vylepšoval v průběhu času, byl typickým prvkem opevnění až do poloviny 19. století. Neznám a nerozumím například trajektorii střel, která se týká bastionů. Ale z mého pohledu, hlavně z ptačí perspektivy to vypadá nádherně a úpravně.

Porovnáme-li Pevnost Josefov a Malou pevnost, vypadají obě podobně.

Ale Josefovská je stavba velmi komplikovaná. K jejímu budování byly vynaloženy velké náklady a na Malou pevnost už nebylo dostatek prostředků, takže vše je v ní jednodušší.

Pevnost Josefov postavená v době častých obléhacích válek, nebyla nikdy obléhána.

Podzemní chodby s lucerničkami.

Vydali jsme se na cestu za dobrodružstvím, při komentované prohlídce podzemí.

U sebe máme malé lucerničky, v nouzi také svítilnu v mobilu. Jinak opravdová tma, nerovný terén. Stále jsme si hlásili: „Bacha! Schody, kámen, díra.“ Hlídali jsme se navzájem.

Mezitím nám naše průvodkyně vysvětlovala systém střelen, princip odvětrávání chodeb, hlavně od zplodin při střelbě. Vstoupili jsme do prostoru, kde se uchovával střelný prach. Jsou zde také dělostřelecké kasematy, odkud se bránily pevnostní příkopy. Používaly se náboje typu kartáč, které ničily nepřítele, ale nepoškodily pevnostní zdivo.

Důležité byly také naslouchací chodby, které monitorovaly (toto slovo asi nebylo tenkrát tak populární), činnost z vnějšku, pokusy nepřítele o podkopání, přípravy náloží a podobně.

Mohly se odposlouchávat i případné komunikace a zvuky činnosti ze strany nepřítele.

Prostory kasemat se používaly mimo jiné i jako sklady, prachárny a ubytovací prostory.

Později se používaly pro novodobé konírny.

Brr!! Strašná zima, tma a služba po dlouhou dobu.

Na svou dobu je síť podzemních minových a naslouchacích chodeb o celkové délce přibližně 30 kilometrů velmi dokonalá. Velmi složitý systém chodeb je vojensky určitě dobře promyšlený a vybudovaný. Jsou zde chodby, kde vedle sebe projdou dva dospělí lidé.

Naopak v jiné části podzemí lze projít pouze v předklonu, jsou i místa, kam se dostanete pouze po čtyřech. Existují ovšem i rozlehlé místnosti, které sloužily například jako dělostřelecké kasematy, prachárny, sklady, či novodobější konírny.

Putování podzemím, to byl dobrý a poučný zážitek.

Pak už jen poděkování ochotné paní průvodkyni a první kroky do světla.

Nádhera, svítí sluníčko a mile nám hřeje ke krátkému odpočinku před dalším cílem naší cesty.

Malá Pevnost

je místem, na kterém velmi hluboce vnímáme důkazy o nesmírném utrpení vězňů, kteří sem byli nahnáni a drženi v nelidských podmínkách.

S cílem, aby strádali, trpěli tělesně i duševně, za stálého týrání a ponižování.

Pozn.: Na chvíli se tu vrátím do vzdálené minulosti.

V Malé pevnosti byla již za habsburské monarchie věznice pro vojenské a politické vězně.

Byl zde vězněn Gavrilo Princip, narozen 25.7.1894, který 28. června 1914 spáchal atentát na následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofii Chotkovou.

Tato událost vedla k zahájení první světové války.

V říjnu 1914 byl odsouzen. Jako mladší dvaceti let nemohl být popraven. Dostal maximálně možný trest - 20 let vězení. Byl vězněn v krutých podmínkách. Dlouhé dny trávil zavřený v cele v naprosté tmě, nohy zatížené 10kilovými okovy. Až po dvou letech věznění mu byly sundány. Pokusil se také o sebevraždu oběšením na ručníku. Měl tuberkulózu a zemřel na ni 28.4.1918. Bylo mu 24 let.

Vážil pouhých 40 kilogramů.

V roce 1940 se stupňovalo politické pronásledování obyvatel Protektorátu Čechy a Morava. Gestapu již kapacitně nestačila věznice Praze, obávaná Pečkárna, a tak využili a otevřeli policejní věznici v Malé pevnosti.

Objekt Malé pevnosti gestapu vyhovoval. Byl z Prahy snadno dostupný, dobře střežitelný. Cely pro politické vězně byly zřízeny v kasematech, tj. prostorách vybudovaných uvnitř samotných valů pevnosti.

Během období okupace prošlo Malou pevností 27 000 mužů a 5 000 žen.

Velká část vězňů byla odeslána do koncentračních táborů.

Od června 1940 do května 1945 tu zemřelo nebo bylo popraveno téměř 3 000 vězňů.

Poslední poprava v Policejní věznici Terezín - 2. května 1945

V osudný druhý květnový den přijeli do terezínské věznice úředníci pražského gestapa se seznamem asi 70 vězňů. Byli vyvoláváni z cel, věřili, že budou propuštěni na svobodu. Následně slyšeli výstřely, takže dvaceti z nich se podařilo vmísit se mezi ostatní vězně, a nepřihlásili se. Pár dnů před koncem války připravila exekuce o život 51 osob.

Mezi popravenými byly tři ženy.

Nejmladší oběti bylo 18 let, nejstarší 57 let.

Tragický osud těchto obětí podtrhuje skutečnost, že tři dny po jejich vraždě opustili dozorcí a SSmani věznici.

Popel obětí je dnes uložen pod hlavním pylonem Národního hřbitova před Malou pevností.

V Malé pevnosti vznikl hned po osvobození internační tábor pro Němce. Celkem jím do jeho rozpuštění v únoru 1948 prošlo dle studie archiváře Marka Polonacarze 3725 vězňů a 548 z nich zemřelo. Také pro toto těžké téma odsunu se později našlo místo v našich debatách.

Z Malé pevnosti odcházíme pozdě odpoledne.

Prohlídka objektů námi otřásla. Emoce se nedaly skrýt. Slzy se hrnuly do očí. Jsme unaveni. Plni dojmů ze všech prohlídek. Sdělujeme si naše poznatky z celého dne.

Navštěvujeme ještě Národní hřbitov a skláníme se nad náhrobky obětí s vědomím, jak krutý osud je doprovodil na toto místo. Přitom také s myšlenkou, kolika milionům lidí ani takový odpočinek na věčnosti nebyl dopřán.

Čest památce všech, kteří zahynuli v Malé pevnosti a Židovském ghettu a také všem nevinným obětem války.

Přátelé, přejme si mír, a usilujme o něj ze všech našich sil.
Ať všichni, nejen naše rodiny a děti, žijí v míru a pospolu.
To zdaleka nejsou fráze. Dnes to myslíme vážněji než kdy předtím.

Ještě zážitek z doby oběda. Přišli jsme do restaurace Parkhotel, kde na nás obsluha zírala jako na zjevení. Vůbec se k nim totiž nedostala Andulkou pečlivě vypracovaná objednávka i s rozpisem jednotlivých druhů jídla, aby obsluha měla ulehčenou práci.

Den před odjezdem na zájezd Andulka ještě vše pro jistotu upřesňovala a vyřizovala.

Při vstupu do restaurace přišel šok pro obě strany. Děvčata z obsluhy byla na zhroucení. Vedoucí restaurace nebyla k dostižení. Bylo nemožné, s ní komunikovat.

Po chvíli naši operativci začali jednat. Dita se Zdenkem udělali svodku, jaká jídla jsou v kuchyni k dispozici. A kuchaři se dali do práce. Každý měl potřebu alespoň se něčeho napít. To servírky nemohly stíhat. Vyskočila Katka a začala roznášet. Přidaly jsme se i ostatní děvčata. Za chvíli byly rozdané příbory, roznášelo se jídlo a odnášelo špinavé nádobí. Se vzájemnou podporou jsme to elegantně zvládli. Jako profíci.

Andulka se potom dozvěděla, že paní vedoucí si s hospodou moc starostí nedělá, protože je pořád u koní a rajtuje, a to jí na rozdíl od hospody baví. Již nikdy Parkhotel!!

pátek 9.května

Dnes nás čeká cesta do Litoměřic, kde navštívíme expozici podzemní továrny Richard.

Litoměřice nás přivítaly slunečním počasím a procházkou s průvodkyní, která nás zavedla na nádherně upravené staré městské hradby ze 16.století. Nabídla nám pohled na litoměřické biskupství a katedrálu sv. Štěpána.

U pomníku K.H.Máchy jsme oprášili své školní znalosti a našim přátelům z Rheinbachu sdělili základní fakta o této osobnosti.

Průchodem mezi jarní zelení v parčíku pod hradbami jsme se dostali k expozici dolu Richard. Prostory evokují prostředí, o kterém se chceme něco dozvědět. Ovšem ve skutečnosti jsme přímo ve středu města v chodbách ze 16. století pod budovou městského úřadu, do které se překvapivě vychází po prohlídce expozice. Tyto podzemní prostory sloužily jako sklady a chladírny. Důl Richard je veřejnosti nepřístupný, v části je úložiště radioaktivního odpadu.

Podzemní továrna Richard

se nalézá ve třech prostorách bývalých vápencových dolů.

Označují se jako Richard I, Richard II a Richard III.

Nacházejí se u Litoměřic pod kopci Radobýl a Bídnice v Českém středohoří.

Nacisté přestavěli tyto prostory na konci druhé světové války na utajenou podzemní továrnu určenou pro zbrojní výrobu, aby byla skryta před bombardováním.

Jedná se o největší podzemní továrnu z dob druhé světové války na českém území.

Celková délka podzemních prostor se odhaduje na 25 až 30 kilometrů.

Důl byl po změně na továrnu připojen na vlastní vodovod a úzkokolejnou dráhu. Vězni z Malé pevnosti pracovali v Richardu, a to v počtu 700–800 lidí denně, po dvanáctihodinových směnách. Jedni odcházeli po ranním „apellu“, druhí po večerním.

Za každého počasí odjížděli několika autobusy nebo odcházeli z pevnosti přes Litoměřice k Bídnici. Cesta trvala hodinu a půl. Kolonu, která byla ze všech pracovních komand nejpočetnější, doprovázeli příslušníci SS z Malé pevnosti.

Na stavbě továrny se pracovalo i v sobotu, kdy jiná komanda měla klid a na práci z Malé pevnosti neodcházela.

Vystavěny byly propojovací chodby, šachty, vyztužené výrobní haly.

V souvislosti se stavbou vznikl v roce 1944 v Litoměřicích také koncentrační tábor.

Šlo o pobočku tábora pobočku tábora ve Flossenbürgu.

Mimo těchto ponurých událostí z války se v expozici můžeme dozvědět, že štoly slouží k ukládání radioaktivního odpadu.

Litoměřická radnice a Kalich

Díky Katce, která pracuje na Infocentru v Šenově, bydlí v Litoměřicích, a její tatínek je tam starostou, jsme v Litoměřicích prožili příjemné chvíle.

Byl nám umožněn výstup na historickou věž Kalich, která korunuje vrchol radnice a je z ní nádherný výhled.

Čekalo nás překvapení. Přišel si pro nás sám pan starosta, Ing. Radek Löwy. Zavedl nás do prostoru, kde zasedá městská rada. Vřele nás přivítal a nabídl výklad o některých zajímavostech z radnice a z historie domu.

Nastala situace, kdy naši tlumočníci Ruda a Zdeněk nebyli momentálně k dispozici.

Tak došlo na mou tlumočnickou premiéru po dvaceti letech, kdysi jsem průvodcovala v němčině.

Po chvíli jsem byla jako ryba ve vodě, bavilo mě to, snad pro všechny to bylo zajímavé i zábavné.

Místnost, ve které se nacházíme slouží pro zasedání městské rady a různá další jednání.

Příprava a renovace prostoru pro tyto účely nemohla být provedena hned. Do věci se vložili památkáři a za dva roky své činnosti objevili a zakonzervovali několik zajímavých věcí.

Na jedné stěně byly objeveny renesanční malby. Jinde je ve zdi zachovaná horní část kamenného vstupního portálu, neboť dispozice domu byla kdysi jiná.

Pan starosta nás zde upozornil na výšku od podlahy a na výšku v druhé místnosti.

Jednalo se totiž o domy, spojené pouze jednou stěnou. Takových domů vedle sebe stojí pět.

Výškový rozdíl mezi patry lze vidět zvenku hlavně na poloze oken.

Ke každému městu patří i městský prapor. Protože se nezachoval původní nechalo město udělat návrhy nového. Občané Litoměřic pak sami rozhodli, který se jim líbí nejvíce. Prapor je to krásný, vkusný, působivý.

Znak města s napůl otevřenou bránou sděluje, „Jste vítáni“.

Každý starosta má někdy úkol nosit řetěz se starostenskými insigniemi, což jsou pečeti.

Při oddávání se používá pečeť se státním znakem.

Při slavnostních událostech ve městě městská pečeť – vítání občanů, přání k významným narozeninám a podobně. Litoměřická městská pečeť je na jedné straně zdobena českými granáty, které do oblasti Českého středohoří rozhodně patří. Je zde jejich naleziště.

Pan starosta nám dovolil, vyzkoušet si „úřední řetěz.“ Byla u toho hodně legrace.

Partnerská města

Také Litoměřice mají svá partnerská města.

Německá Míšeň – obě místa sdílejí viniční oblasti a řeku Labe.

Německá Fulda – Při poválečném odsunu německých obyvatel byli litoměřičtí odsunuti do oblasti Fuldy.

Nastala podobná situace jako v partnerství Rheinbach – Kamenický Šenov. Po sametové revoluci začali do Litoměřic přijíždět z Fuldy potomci odsunutých rodin. Došlo k narovnání vztahů.

Přátelství trvá už 30let.

Velkou zajímavostí je partnerství s městem Calamba na Filipínách. Téměř čtyřsettisícové město leží 54 kilometrů od hlavního města Manila. V Calambě se narodil filipínský národní hrdina v boji za samostatnost a zbavení se španělské nadvlády, **José Rizal**.

19. června 1861 -30. prosince 1896. Národní hrdina Filipín, byl básník a prozaik, jeden z prvních očních chirurgů v celé jihovýchodní Asii. Za svoji vlasteneckou činnost byl odsouzen k smrti a popraven.

Důvod, proč je Calamba nejstarším partnerským městem Litoměřic – v Litoměřicích totiž žil Rizalův nejbližší evropský přítel, profesor Ferdinand Blumentritt, 10.9.1853-20.9.1913, který působil na litoměřické reálce, kterého Rizal v Litoměřicích dokonce navštívil.

Sílu přátelství José Rizala a litoměřického středoškolského profesora Ferdinanda Blumentritta dokládá i skutečnost, že v noci před popravou napsal José Rizal, kromě své nejznámější básně *Mi últimos adios* (Poslední sbohem), pouze dva dopisy svým nejbližším. První své matce a druhý směřoval do Čech profesorovi Ferdinandu Blumentrittovi. V dopisu vyjádřil přání, aby všichni Filipínané, kteří budou cestovat a bude to v jejich silách, navštívili Litoměřice.

A toto přání Filipínané opravdu plní.

Je to velmi dojemný příběh, který nás oslovil, zvláště když jsme ho slyšeli v místě, které je s ním spojeno. V Litoměřicích nesou na Rizalovu počest jeho jméno parkány litoměřických hradeb, při kterých je umístěna Rizalova busta darovaná filipínskou vládou. Jménem Rizalova nejbližšího přítele Ferdinanda Blumentritta je pojmenován místní park.

Smlouva o partnerství byla podepsána v roce 1974.

Filipínská ambasáda byla pouze ve Vídni. Od roku 1975 je otevřena také v Praze.

Přijetí u pana starosti nám bylo milé a příjemné. Walter za nás za všechny poděkoval.

Také já jsem vyjádřila svůj dík s dodatkem, že to bylo super a moc mě to s ním bavilo.

Rozesmálo ho to.

Historická věž Kalich

Expozice ve vyhlídkové věži

nabízí přehledné panely s popisem historie a budování věže. Je zde k vidění mnoho artefaktů, například malovaný trám, obsah makovice, ciferník věžních hodin a mnoho dalšího. Nechybí ani tradiční truhlářské nástroje použité při rekonstrukci krovu.

Výstup až nahoru do věže byl náročný. Příkré dřevěné schody, stupně různě vysoké, opravdu jak na starou půdu. Vylezli a slezli jsme s nejvyšší opatrností. Obdivovali jsme mnoho z našich méně pohyblivých přátel, jak to zvládli. Fandili jsme naší kamarádce Hedušce. S hůlkou, ve střehu při každém kroku a se zvoláním: "jsem přeci stará sokolovna, tak to dám!" zvládla obě cesty bravurně. Zatleskali jsme jí.

Ústí nad Labem, Větruše

Po obědě pokračovala naše jízda do Ústí nad Labem.

Zpestřením našeho odpoledního času byla jízda lanovkou do areálu Větruše.

Pěšky se tam cesta od Labe klikatí po svahu do kopce, nahoře je nutné zdolat ještě 111 schodů.

Již několik let je ale možnost dopravit se na vrchol lanovkou, která vyjíždí ze středu města od obchodního centra Forum.

U nás v ČR je to nejdelší lanovka bez podpěrných sloupů.

Šikmá (skutečná) délka lanové dráhy činí 330 m.

Před pravidelným provozem byla provedena zatěžovací zkouška pomocí sudů piva.

(Moje poznámka: jen tak mě to napadlo) Když byla prováděna zkouška Nuselského mostu v Praze byla provedena zatěžovací zkouška pomocí tanků.

Z vyhlídkové plošiny ve výšce 25 metrů se si užíváme krásný výhled do tří stran.

Pod námi Labe, kde vidíme, jak málo vody je, na dně jsou odhalené šterkové plochy.

Naproti krásné skály zdobené jarní zelení. Mezi nimi dominanta, Mariánská skála, ze které je také úžasná vyhlídka, v tomto případě i na Větruši.

Větruše je vrchol se stejně pojmenovaným zámčkem. Dnes je tu hotel s restaurací a vyhlídkou.

Krásný objekt zámčku Větruše s vyhlídkovou rozhlednou byl postaven v roce 1897 s podporou Ústeckého horského spolku.

Byl právě čas na kávičku. Trochu zmatku v restauraci, kde byla většina stolů zarezervovaná.

Kávička se zákuskem doplnila hezký čas na Větruši.

Ovšem i v Ústí nás oslovila válečná témata.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Ústecký kostel v centru města se proslavil svou šikmou věží. Jedná se o čtvrtou nejšikmější věž v Evropě – na šedesáti pěti metrech své výšky se vychyluje o celé dva metry a jeden centimetr k tomu. Může za to bombardování ze 17. dubna 1945.

Největší zvon okresu Ústí nad Labem se jmenuje Zuzana a váží 250 kg.

V horní části věže býval v minulosti byt zvoníka.

Jedna smutná zajímavost. Při bombardování byl kostelník vážně zraněn do krku.

Nemohl polykat, a nakonec zemřel hladem, protože tenkrát nebyly žádné infuze.

Ústecký masakr

Jako Ústecký masakr (německy Massaker von Aussig) se označuje hromadná vražda německého obyvatelstva 31. července 1945 v Ústí nad Labem.

31. července 1945 vybuchl v Ústí nad Labem muniční sklad.

Exploze posloužila jako záminka pro vraždění německých obyvatel města

na mostě Doktora Edvarda Beneše, (za války Hermann-Görling-Brücke.),

Rudé gardy, nezákonně vytvořené české složky násilného charakteru s touhou po pomstě a násilí měly jasno: „Byla to sabotáž. Němci zvedají hlavu. Do Labe s nimi!“

Němečtí obyvatelé byli před odsunem označeni bílou páskou N, takže bylo lehké je poznat.

Byli shazováni z mostu do Labe. Tam buď dopadli na mělčinu a zabili se, nebo po nich ti nahoře stříleli. Co bylo hodně drsné, údajně tam shodili kočárek s dítětem a vzápětí jeho matku.

Kupodivu to mělo šťastný konec, protože pod Mariánskou skálou kotvil šíf z Holandska, a ti šífcí tu matku i s dítětem vytáhli a schovali ji do podpalubí.

Na mlácení svých německých sousedů se ale nepodíleli Češi z Ústí nad Labem, Střekova nebo Krásného Března. Naopak se snažili útokům bránit, nebo místní Němce alespoň varovat.

Téma velmi závažné. Myslím že to stačí. Jen píšu a je mi těžko a smutno.

sobota 10.května

Podzemní továrna Rabštejn

Tento den vyjíždíme směrem na Českou Kamenici, do podzemní továrny Rabštejn.

Před vstupem do prostor tohoto muzea už na nás čekají přátelé ze Šenova. Vzájemně se všichni vítáme, sdělujeme si spoustu věcí, které nás potkaly od loňského pobytu v Rheinbachu.

Při čekání na průvodce jsem se i já připojila k hloučku přítelkyň z Německa. Ptala jsem se na rodinné předky z odsunu. Hovořily jsme o vztazích mezi Němci po příchodu do Německa. Také vše nebylo jednoduché. Místní museli do svých domácností přijmout úplně cizí nové obyvatele. Příchozí, pokud jsem tomu dobře rozuměla, dostávali nějakou podporu, a to jim někteří místní záviděli. Lidé z hospodářství museli odevzdávat kontingent ze svých produktů, a přitom byli ještě třeba omezeni ve svém soukromí, které najednou sdíleli s cizími lidmi. Bylo málo jídla, všude byl poválečný materiální nedostatek. Pro mnohé bylo těžké dělit se, ale udělali to. Někteří se otáčeli zády.

Shodly jsme se, že vše je v lidech. Jsou lidé dobří a empatičtí, ale také lidé závistiví, někdy i hrubí a zlí. Národnost tady nehraje roli.

Hezká byla komunikace s jednou přítelkyní (ale ta jména, jak si mám všechna pamatovat.)

A s tou jsme našli společné téma v Novém Boru. Zmínila se o panu Tománkovi.

Toho já jsem znala profesně. Byl velký sklářský odborník, ctěný a uznávaný.

Tak to pro nás obě bylo milé. Zdravím moji známou neznámou v Rheinbachu.

Rabštejn byl pojmenován podle skály, která stála na místě pozdější textilní továrny.

Skála měla tvar havrana, (der Rabe).

Smutná historie oblasti spadá do druhé světové války, kdy zde existovala podzemní továrna Rabštejn, bývalý německý koncentrační tábor.

Po britských náletech na německou leteckou továrnu v Brémách byla část výroby přesídlena právě sem, protože se jednalo o poměrně nenápadné místo. V přilehlých pískovcových stráních byly hloubeny tovární haly a pro koncentrační tábor byla zneužita též bývalá budova textilní přádelny. V podzemí Rabštejna se vyráběly součástky bombardérů Junkers a stíhaček Messerschmitt.

V roce 1943 byly zřízeny dva zajatecké tábory a v okolí ještě na třicet dalších pracovních táborů s otřesnými podmínkami pro vězně a nuceně nasazené zahraniční dělníky. Rabštejn sice nebyl primárně vyhlazovacím táborem, ale i přesto zde byly nedůstojné podmínky pro lidský život.

Dělníci pracovali 12 hodin denně v chladných tunelech ve skále, trpěli nedostatkem jídla, infekčními nemocemi, otřesnými hygienickými podmínkami a hrubým zacházením. To vše vedlo k smrti mnoha vězňů.

Velmi náročné bylo usazování klenby, kdy se obloukové stropní segmenty do vytesaného stropu ukládaly ručně. Určitý počet pracovníků stál na lešení a pouze rukama zdvíhal břemeno k ukotvení.

Budovaly se také velmi vysoké prostory(10metrů) pro ohromné lisy, na kterých se lisovala křídla do letadel. Lisů bylo několik. Jeden skončil po válce v Aero Vodochody a pracovalo se na něm až do roku 1965.

Dnes je na Rabštejnu zřízen památník dokumentující historii podzemní letecké továrny a koncentračního tábora. Toto je jen stručný popis těchto objektů.

Průvodce byl velmi šikovný mladý muž, který se zajímá o historii a toto téma.

Brilantně nás provedl tunely, upozorňoval na zajímavosti.

Zájem o Rabštejn se na průvodce přenesl od profesora Peška, který byl jeho učitelem.

Ještě spolu vytvářeli v továrně expozice a dá se říci, založili zde památník.

Po smrti profesora Peška převzala jeho odkaz manželka a náš průvodce, s dalšími nadšenci.

Prostory továrny patří do majetku obce Jánská. Podle průvodce ostatní zařízení v tunelech spravuje soukromý spolek, který se snaží věci zachovat, rozšiřovat informační zdroje. Finance na činnost získávají pouze ze vstupného. Veškerou údržbu a průvodcování dělají zadarmo.

Českokamenický orloj

Cestou na oběd v České Kamenici jsme se ještě zastavili u hezky opravené domu.

V jeho štítu je nainstalován obnovený orloj.

„Původní orloj byl dílem místního hodináře a zlatníka Adolfa Eiselta, který jím ozdobil štít svého domu. Od konce druhé světové války však orloj chátral, a nakonec byl v 50. letech odstraněn,“

„Městu se podařilo mezi roky 2023 a 2024 orloj obnovit.

dům je soukromý a majitelka souhlasila s obnovou. Také památkáři byli pro.

Orloj tvoří **dvanáct světců**, které doplňují **smrták a rytíř Roland**.

My šenováci můžeme být pyšní na naši sklářskou školu, protože se její žáci pod vedením pedagogů výrazně podíleli na obnově orloje. Všechny postavy jsou vysoké asi 45 centimetrů a vynikají jedinečným zpracováním. Původní sochy byly dřevěné. Nové jsou vyrobené z kombinace kovu a skla. Barevné postavičky z leštěné mosazi vytvořili pedagogové a studenti.

Detaily na skleněných dílech jsou malované sklářskými barvami a jsou vypalované podobně jako vitrážové výplně chrámových oken.

Orloj se dává do pohybu každou hodinu vždy v celou, a to denně od 8 do 18 hodin, během letních prázdnin lze postavičky sledovat až do 21 hodin.

Za zmínku stojí také fakt, že na repliku orloje přispěla veřejnost prostřednictvím sbírky.

Kamenický Šenov

Z České Kamenice odjíždíme už všichni do Šenova.

Vystupujeme u památníku obětí první i druhé světové války. Zástupci našich skupin, pan starosta Bárta a Walter Erlenbach pokládají k památníku kytice a všichni vyjadřujeme úctu obětem obou válek.

Po chvíli se odebíráme na starý hřbitov, kde nám Radim Vácha vypráví o činnosti spolku Sonow. S podporou našich přátel se toho už mnoho udělalo. Děkujeme za jejich energii, kterou vynakládají na získávání financí. Sbírají peněžní částky krok za krokem. Moc to pomáhá.

Výsledkem restaurování starého hřbitova v Kamenickém Šenově je prestižní ocenění v rámci Ceny Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro 2024.

Tento úspěch podtrhuje významnou práci restaurátorky Evy Míčkové a občanského spolku Sonow, kteří se zasloužili o záchranu této historické památky v Libereckém kraji.

Walter přivezl od přátel z Rheibachu spolku Sonow krásný symbolický dárek. Předal Radimovi květináč s rostlinou akant, latinsky akanthus, česky paznehtík. Po konzultaci s Radimem vím, že listy bodláku akant jsou symbolickým motivem v architektuře již od starověku. Jejich motivy se objevují v Řecku již od 5. století na hlavicích korintských sloupů. Motiv akantu se je také na některých náhrobcích na starém hřbitově,

velmi oceňuji nápad z Rheinbachu tuto symboliku tak pěkně vyjádřit.

Po této hezké chvíli se pěšky přesunujeme do společenského prostoru městského úřadu.

Nastává sice oficiální, ale přátelská chvíle, kdy si obě strany předávají s poděkováním dárky.

Potom už jsou připraveni další šenovští přátelé s nabídkou kávy a zákusků. Přišlo nám to vhod. Projevila se únava z náročného dne a odpočinek byl milý. Ještě nás čeká cesta do Lovosic. Loučíme se se šenovskými, kteří zůstávají a vydáváme se na cestu.

Příběh Heda

Naše kamarádka Heda Rajtrová se k nám znovu připojila už v Rabštejně. Vyprávěla nám, jak ráno před odjezdem zadělala na buchty. Když jsme byli na starém hřbitově odešla domů buchty naplnit a upéct. Autobus odjel ze Šenova o trochu dříve a Heda s pekáčem buchet nás už nenašla. Skočila do auta a začala stíhací jízda. Mobil zvonil, autobus ujížděl stále rychleji. Do děje se vložilo auto s Katkou a Petrem kteří také jeli do Terezína na slavnostní večeři. Zastávka v České Lípě. Heda odstavuje své auto, hop s buchtama k Čechovým. A najednou v hotelu Metropol se jako třešnička na dortu objevil pekáč buchet, který vyvolal všeobecné nadšení i přes to, že jiných dobrot na rautu bylo mnoho.

Když k tomu připojím ještě její výstup s hůlkou na věž Kalich se zvoláním: „Jsem přece stará sokolovna, tak to dám“ je jednoznačně hrdinkou zájezdu.

neděle 11.května

Vše jednou končí. Najednou stojíme před autobusem navzájem se loučíme, je nám líto že to tak rychle uteklo. Poslední slova, poslední objetí. Autobus se rozjíždí, můj poslední taneček na rozloučenou. Máváme a těšíme se na shledanou za rok v Rheinbachu.

Milí přátelé. Naše chvíle pospolu byly krásné, odnáším si ty nejlepší pocity. Zvláště když si uvědomím, jakou přízeň mi projevujete. Moc si toho vážím. Děkuji za všechna objetí a krásná slova před odjezdem do Rheinbachu a do Šenova. Můj osobní dík také Andulce, Zdeňkovi, Rudovi a všem ostatním šenovákům. Odezdali jste velmi dobře provedenou práci.

zapsala: Iva Harmonika